

naars geweest die de evolutie van die verhalen bepaald hebben. Euripides problematiseerde wat Aeschylus als waarheid had voorgesteld. Mede die kunstenaars waren het die het goddelijke als een mensen-exterieure constructie vervingen door een mensen-interieure constructie en die in de twintigste eeuw de mens aanwezen als de schepper van alle Grote Verhalen over de mens, christelijke paradijzen, marxistische, liberalistische en socialistische eindtijden. Dat mensen getroost, geholpen en begeleid willen worden door mythen is hun goed recht, maar dit verandert niets aan het fundamenteel onkenbare van de menselijke natuur. Het slot van *De dans van de reiger* en van de *Thyestes* laat daar weinig onduidelijkheid over bestaan. Niet voor niets heeft het Zuidpooltheater in het overzicht van zijn repertoire 1994/1995 dat schier geheel aan Claus gewijd is integraal de slotwoorden van de *Thyestes* opgenomen. Ik citeer graag de meest fundamentele woorden die Claus ooit over de herwerking van de antieke mythe neergeschreven heeft; na de rituele moord uitgevoerd door Atreus op de kinderen van zijn broer Thyestes luidt het: 'Zo was het. En het zal niet anders zijn. Nutteloos wentelt het geweldige wiel door de tijd, denk aan de families die elkaar verscheuren, aan ver-

brande paleizen, koninkrijken die verdwenen als de dauw, aan de steeds zwijgende, steeds vluchtende goden, aan de volkeren die gefolterd werden en geslacht als schapen. Voortdurend wordt de natuur geschonden, het bloed mengt zich in kwaad en in wellust, sneller in wellust, en de vragen blijven dezelfde voor de wormen als voor de mensen. En nog altijd bedekt de nacht de aarde niet met haar dodelijke dikke wolken', woorden gruwelijk beladen met actualiteit, voor sommigen wellicht te beangstigend om mee te leven, maar voor wie weet dat mensen de collectieve mythenmakers zijn, dat mensen in mythes steeds geprobeerd hebben aan dit soort angsten een leefbare vorm te geven, is het slechts een herformulering van een oude levenswijshouding.

6. Claus en de mythe van de onvoltooide mens

Hugo Claus is een toneelschrijver die mensen aftast, observeert, niet met oplossingen en evangelies afkomt. Zoals Cézanne tientallen keren dezelfde Mont Sainte-Victoire schilderde in de Provence, het landschap liet uiteenspatten in vlekken van licht en koloriet en aldus aan de wieg stond van een totaal andere op-

vassing van schilderen, houdt Claus niet op die mysterieuze mens te schilderen, die mens die de onvatbaarheid van het leven niet wil aanvaarden maar alles aan zich wil onderwerpen, die mens die de natuur wil rationaliseren en onderwerpen aan vormen van orde die hijzelf geschapen heeft. Hij toont ons mensen van nu die zich de meester van de kosmos wanen, maar moeten ontdekken dat ze het mysterie van de aantrekking tussen één man en één vrouw nog niet baas kunnen, het mysterie van de erotiek, even fundamenteel en uitdagend als het mysterie van de dood (*Interieur*).

Enerzijds is Claus dus een auteur die heel zijn leven lang de kunstmatigheid van de westeuropese ordeningen in het licht heeft gesteld en ontmanteld, die de voorlopigheid van elke kulturele orde aantoonde, die de vrijblijvendheid en de zekerheden ervan bevraagt, het dionysische tijdelijk laat triomferen over het apollinische. Anderzijds is hij ook op zoek om, eenmaal de voorlopigheid van elke orde en cultuur is aangetoond, opnieuw te zoeken naar punten van rust en orde, in het volle bewustzijn van hun voorlopigheid. Kan het daarom toeval zijn dat zijn beste stukken (*Een bruid in de morgen*, *Suiker*, *Vrijdag*, *Interieur*) geconstrueerd werden op basis van een klassie-

Thyestes, Zuidelijk Toneel, '91-'92 / Herman Sorgeloos

